

JAARVERSLAG | 2021

1. TAKEN EN RELATIE MET HET NLR

De hoofdtaak van de Stichting Behoud Erfgoed NLR (SBEN) is het bewaren en het toegankelijk maken van het NLR-erfgoed, bestaande uit objecten, beeldmateriaal en documenten. De relatie van de stichting met het NLR is vastgelegd in een museumovereenkomst. Het NLR steunt de SBEN, die de status bezit van Cultureel Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI), in materieel en financieel opzicht. Het beleid voor het uitvoeren van de taken van de stichting in de verslagperiode is vastgelegd in een Beleidsplan 2020-2022. Daarin is het verzamelen en in kaart brengen van materiaal m.b.t. de historie van het NLR een hoofdlijn van beleid. Maar ook het toegankelijk maken van het erfgoed, zowel via internet als door het deelnemen in exposities zowel binnen als buiten het NLR.

De activiteiten bij de Erfgoedstichting zijn als gevolg van de coronamaatregelen, evenals in 2020, zeer beperkt gebleven. Pas na de zomer was het gedurende enkele weken mogelijk om met een verminderd aantal vrijwilligers bij het NLR te werken. Het jaarlijkse overleg van het bestuur met de directie van het NLR kon, in verband met de genoemde beperkingen, geen doorgang vinden. Van de directie werd schriftelijk commentaar ontvangen op de betreffende stukken.

2. HUISVESTING

Een aantal grote erfgoedobjecten, waarvoor destijds bij het NLR geen plaats kon worden gevonden is nog steeds opgeslagen bij het NTM in Nieuw Vennep. Omdat het NTM-terrein een woningbouw bestemming heeft gekregen, verwacht het NTM om medio 2022 een begin te moeten maken met de ontruiming van het huidige onderkomen. Het betekent dat het NTM een tijdelijke huisvesting moet zoeken, in afwachting van een definitief onderkomen van de collectie. In verband hiermee heeft vrijwilliger Jan van Doorn met de directie van het NLR gesprekken gevoerd over de mogelijkheid van het opnieuw en definitief opslaan van deze objecten bij het NLR. Deze leidden er toe dat er een geschikte oplossing is gevonden in de vorm van de zogenaamde Romney hut in de vestiging Marknesse. De vluchtsimulator GRACE, die in bruikleen is gegeven aan het NTM, zal niet terugverhuizen naar het NLR.

3. BESTUUR EN VRIJWILLIGERS

In de verslagperiode bestond het bestuur uit twee personen. Gezien de leeftijd van de beide bestuursleden en met het oog op de gewenste continuïteit van het bestuur wordt nog steeds, maar tot nog toe zonder succes, gezocht naar versterking. Het is een verschijnsel waarmee veel organisaties, die werken met vrijwilligers, te maken hebben. Het bestuur ziet dit als een knellend probleem. Er werden vier bestuursvergaderingen gehouden, waarvan twee bij een van de bestuursleden thuis. Een keer werd overlegd met het hoofd van de afdeling Ondersteunende Diensten. Een geplande vergadering met het hoofd Personeel en Organisatie kon i.v.m. de coronabeperkingen niet doorgaan. In verband met deze beperkingen kon ook het periodieke overleg met het bestuur van het Nederlands Ruimtevaart Museum (NRM) en het Nederlands Transport Museum (NTM) niet doorgaan.

Een van de vrijwilligers, Ferdi Uilhoorn, heeft, evenals in voorgaande jaren, een belangrijke ondersteunende rol gespeeld als notulist voor het bestuur. Hij onderhield namens het bestuur ook de contacten met de Vereniging Bedrijf en Historie, waarvan de SBEN lid is. Op verzoek van het bestuur heeft Jan van Doorn, zich bereid verklaard om ook als adviseur van het bestuur op te treden. Hij was eerder al lid van een Commissie van Donateurs.

De Stichting telde aan het eind van het jaar ongeveer 20 actieve vrijwilligers. Drie oud-NLR medewerkers meldden zich aan als nieuwe vrijwilliger. Voor hen werd een introductiebijeenkomst gehouden op 3 november, waarbij de eerste afspraken zijn gemaakt over hun inzet als vrijwilliger. Wat betreft de vrijwilligers geldt ook dat er behoefte is aan verdere verjonging. Gezocht wordt naar wegen om de veelal jongere medewerkers van het NLR kennis te laten maken met de historie van het bedrijf. Op 13 oktober werd een vrijwilligersuitje gehouden. Eind 2021 ontvingen alle vrijwilligers een presentje van het bestuur.

Als gevolg van gewijzigde toegangsregels onderhield het bestuur contact met het NLR m.b.t. de procedure van het verlenen van toegangsbewijzen aan vrijwilligers. Afronding daarvan vindt plaats in 2022.

4. ONTWIKKELINGEN M.B.T. HET NLR ERFGOED

Op 16 april 2020, kort na het begin van de coronaperiode, verscheen een door alle betrokkenen goedgekeurd beleidsplan voor het reorganiseren van het documentenarchief in de kelder van het hoofdgebouw. Een van de uitgangspunten is dat de documenten zoveel mogelijk het kenmerk van NLR erfgoed moeten hebben. Het plan gaat over definities, processen, richtlijnen, reglementen en de organisatie m.b.t. het archief. De hoofdgroepen van het documentenarchief zijn rapporten, tekeningen en bibliotheek. Daarnaast zijn er twee gastarchieven, die betrekking hebben op het Nederlands Instituut voor Vliegtuigontwikkeling (en Ruimtevaart), NIV(R) en de Nederlandse Vereniging voor Luchtvaarttechniek, NVvL. Met beide organisaties heeft het NLR jarenlang een nauwe relatie gehad en met de NVvL nog steeds. In verband met de coronacrisis was de toegang tot de archiefkelder verboden voor de vrijwilligers. Daardoor was het niet mogelijk om met de uitvoering van het plan te starten. Toch is er voortgang geboekt. DirkJan Rozema, als archiefbeheerder, heeft de indeling van archiefstukken in collecties en deelcollecties voortgezet. Het oorspronkelijke bestand is daartoe opgedeeld in onderdelen. Enkele malen zijn documenten en objecten, bijvoorbeeld uit nalatenschappen, geschonken aan de SBEN.

Het in ordners opbergen in mappen en zuurbestendige archiefdozen van het correspondentiearchief van de RSL en het NLL over de periode 1919-1961 stagneerde i.v.m. de coronabeperkingen. De al langer bestaande archiefgroep zal de verdere uitvoering van het beleidsplan op zich nemen zodra het NLR de vrijwilligers weer toelaat.

Het beeldarchief is ondergebracht in dezelfde kelderruimte als het documentenarchief. De vrijwilligers Ferdi Uilhoorn en Henk Pouwels zijn de duo-beheerders van het beeldarchief. Zij waren juist voor het begin van de coronaperiode gestart met de inventarisatie van dit materiaal, dat zo goed mogelijk moet worden beschreven. Veel daarvan is na bewerking in principe geschikt voor opname in de beeldbank. Om hiervan een betere indruk te krijgen is in de zomermaanden geregistreerd welk deel van het beeldarchief hiervoor als eerste gebruikt zou kunnen worden. De resultaten hiervan zijn met een aantal betrokken vrijwilligers besproken. De begeleiding van het werk aan het beeldarchief maakt ook deel uit van de taak van de eerdergenoemde archiefgroep. Er is ook nog veel digitaal opgeslagen beeldmateriaal (foto en film). Dit staat op een specifieke informatiedrager van het NLR, die alleen toegankelijk is bij het NLR met behulp van NLR computers. Op deze zogenaamde Y-schijf staat het resultaat van vele jaren scannen van voornamelijk negatiefmateriaal door een groep vrijwilligers in de Noordoostpolder. De inhoud van die schijf is voor een zeer klein deel overgezet naar een speciale schijf (Dropbox) waardoor ook de

vrijwilligers thuis toegang hebben tot die informatie. De vrijwilligers, Jan Koning en Wim de Jong, konden in het verslagjaar het scannen van foto's in de Noordoostpolder nog niet oppakken.

De omvangrijke collectie films en videobanden van de Erfgoedstichting is om praktische redenen voor een gedeelte ondergebracht bij het Luchtvaarthemapark Aviodrome. Door DirkJan Rozema, ook vrijwilliger bij het archief van Aviodrome, wordt gewerkt aan het inventariseren van dit materiaal. Nagegaan is welk deel van de films kan worden beschouwd als NLR-erfgoed. Voor de inventarisatie van de videobanden is extra mankracht nodig met voldoende kennis m.b.t. de historie van het NLR. In de begroting van de SBEN is een post opgenomen t.b.v. een fonds voor de digitalisering van unieke video's.

Tenslotte wordt ook nog steeds gewerkt aan de verdere vulling van de beeldbank (www.erfgoednlrcollecties.nl). Deze bestond aan het einde van het jaar uit 721 op internet geplaatste foto's. Vooral de vrijwilligers Erik Vermeulen en Frans Sonnenschein hebben dit werk in de corona maanden zo veel mogelijk thuis voortgezet. De beschrijving van objecten in de objectenbank als onderdeel van de bovengenoemde website kende door de omstandigheden geen voortgang. Van de ruim 2.500 geregistreerde objecten in de objectenbank zijn er nog steeds maar ongeveer 140 beschreven en op internet geplaatst.

5. NIEUWSBRIEVEN

Driemaal werd, ondanks de coronabeperkingen, een nieuwsbrief uitgebracht met de zeer gewaardeerde hulp van de betreffende NLR medewerkers van de afdeling Huisvesting en Facilitaire Zaken. Daar in het verslagjaar geen donateursbijeenkomsten konden worden gehouden waren er ook geen verslagen daarvan in de nieuwsbrieven. Het gaf ruimte om aandacht te besteden aan enkele historische feiten en gebeurtenissen m.b.t. de Rijks Studiedienst voor de Luchtvaart (RSL). Het bronmateriaal daarvoor bevindt zich in het documentenarchief van de SBEN. De eerste nieuwsbrief, nr.79, verscheen in mei. Het jaarverslag 2020 werd met deze nieuwsbrief meegestuurd. In de betreffende nieuwsbrief ging het onder andere over de in 1937 ingestelde Commissie voor Keuring van Luchtvaartmaterieel van de Rijksluchtvaartdienst. De tweede nieuwsbrief verscheen in september, waarin werd beschreven hoe de directeur van de RSL, dr. Wolff, het periodieke overleg leidde tussen de RSL, de Marine Luchtvaart Dienst en de Luchtvaart Afdeling in de periode 1919-1925. Dit betrof de uitwisseling van kennis en ervaring m.b.t. allerlei operationele en technisch onderwerpen. In de laatste nieuwsbrief, van december, werd aandacht besteed aan de bepalende rol van de RSL bij het in 1929 tot stand komen van de Regeling Toezicht Luchtvaart, behorend bij de eerste Luchtvaartwet, die in dat jaar verscheen.

De vormgeving van de nieuwsbrieven werd ook dit jaar op een deskundige wijze verzorgd door Christine van Dijk van C10 Ontwerp. Jaap de Jong heeft de inhoud van deze drie nieuwsbrieven bijgewerkt in de index, te vinden op de website: www.erfgoednrlr.nl

6. DONATEURS

Met hun donatie leveren de donateurs een belangrijke bijdrage aan het voortbestaan van de stichting. Aan het einde van het jaar moest helaas worden geconstateerd dat hun aantal was teruggelopen tot 164 (80 jaardonateurs en 84 donateur voor het leven). Er hebben zich geen nieuwe donateurs aangemeld. Overleden zijn: C. Hermans (24-1-2021), R.J. Zwaan (20-4-2021), J.W.G. van Nunen (21-4-2021) en G. Kolstein (1-10-2021). Drie jaardonateurs werden donateur voor het leven en drie donateurs hebben zich afgemeld als donateur.

In samenwerking met het NLR zal de aandacht bij het werven van nieuwe donateurs ook uitgaan naar de doelgroep van (jonge) NLR medewerkers.

Zoals al genoemd bestond in het verslagjaar geen gelegenheid om een donateursbijeenkomst te houden.

7. GEBRUIK VAN HET NLR-ERFgoed

Het NLR en de SBEN zijn betrokken bij de voorbereiding van een tentoonstelling over 50 jaar F-16, die op 1 juli 2022 in het Nationaal Militair Museum (NMM) wordt geopend. In overleg met het NLR is besloten dat Jan van Doorn namens het NLR en de SBEN de coördinatie voert bij het bijeenbrengen van de expertise van (oud) NLR medewerkers en door het NLR gebruikte apparatuur en uitrusting, alsmede videomateriaal m.b.t. de F-16. Enkele vrijwilligers van de SBEN zijn hierbij betrokken.

Bram Elsenaar heeft via een zoom meeting een presentatie gegeven aan de leden van de Algemene Luchtvaart Afdeling (ALA) van de KNVvL, over zijn in 2020 verschenen boek over het NLR gedurende de Tweede Wereldoorlog.

De digitale beeldbank en objectenbank zijn bij uitstek een goed middel voor toegang tot het NLR-erfgoed. Deze banken worden regelmatig door de buitenwereld geraadpleegd, evenals het documentenarchief zelf, waar ook in 2021 weer bezoekers zijn verwelkomd.

DirkJan Rozema heeft zijn werk aan het boek over prof. dr. ir. H.J. van der Maas nog niet volledig kunnen hervatten. De beperkte toegang tot het NLR en het Nationaal Archief is daar mede oorzaak van.

Bij het Nederlands Ruimtevaart Museum (NRM) in de Aviodrome in Lelystad en het Luchtvaart en Oorlogs Museum Texel (LOMT) bevinden zich SBEN objecten in bruikleen. De bruikleenovereenkomst met het NRM

is in het verslagjaar verlengd met vijf jaar. Aviodrome heeft de bestaande helikoptertentoonstelling uitgebreid, onder andere met van de SBEN ontvangen foto's van Von Baumhauer en zijn helikopter.

De in het begin van 2020 gestarte gesprekken met de afdeling DSMC over de vernieuwing van de inhoud van de vitrines in het hoofdgebouw konden nog niet worden voortgezet. In het verslagjaar werd wel beeldmateriaal aangebracht in het voormalige windtunnelgebouw. Dit geeft een indruk van de voormalige functie van dit gebouw als onderkomen van twee lage snelheidswindtunnels. Hiervoor was door Bram Elsenaar het voorstel gemaakt. De activiteiten door Ferdi Uilhoorn t.b.v. de personeelsdatabase lagen stil als gevolg van de omstandigheden.

Door de corona-crisis hebben de vrijwilligers van Aviosim, de stichting die in het Nederlands Transport Museum te Nieuw-Vennep een aantal vluchtnabootsers operationeel maakt/wil maken, matige voortgang geboekt om onze GRACE echt volledig operationeel te krijgen. De toegestane werkzaamheden hadden voornamelijk betrekking op het:

- goed en veilig maken van de spanningsvoorziening;
- aansluiten van de Visuals (simulatie van het uitzicht vanuit de stuurhut);
- vervolmaken van de Control Room (controlekamer van de simulator);
- verbeteren en uitbreiden van de computersystemen;
- voorbereiden van de testfase, die vooral komend verslagjaar zal worden uitgevoerd.

Een beperking in het hele proces is het ontbreken van een adequaat koelsysteem voor de cockpit. Hierdoor zijn slechts korte vliegsessies mogelijk. De bedoeling is om in het komende verslagjaar een afdoende oplossing beschikbaar te hebben. ■